

ЗАМАН

Газета издается на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю.А. Коковну Россейни Кюню бла АЛГЫШЛАУУ

Къабарты-Малкъарны хурметли жамауаты!
Сизни кырал мағналы байрам бла – Россейни Кюню бла- жорегимден кызыу алгышлайма.

Бизни деменгили Ата журтубуз – минг жылла бла саналган тарых болган, кыйыры-чеги кёрюнмеген уллу жерде кёп халкъланы, шахорланы, элленни, адет-төрелени бирге жыйышдырып турган кыралды. Бу байрам бизни эсибизни патриот ниет, чынты инсанлык, Ата журтта кыулук этю дегенча хазналага буроды. Ала кёп ёмюрден бери тёлуден-тёлуге ёте барадыла. Бу кюн Ата журтну къадары, аны шёндюю эмда келир заманлары

ючюн жууаплылыкны сезген хар бирибизни да бирикдиреди.

Россейни Кюнюн белгилей, Къабарты-Малкъарны халкы келир заманга таукелик бла къарайды. Барыбыз да бир болсак, заманны кыйын сынауларын хорларыбызга, республиканы андан ары тутхучу айныуун жалчталыгыбызга, кыралыбызны кючлендируге тийишли юлош къошаллыгыбызга ишексизме.

Къабарты-Малкъарда жашаганланы барысына да мамырлык, монглук, насып эмда тынчылык, ырахтылык тежейме!

Байрамга аталган материалла 2-чи бетде басмаланадыла.

И.Ш.Машбашы Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъалауу юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

Адыг миллет литератураны айнытыуагу уллу кыйын салганы ючюн **Машбаш Исхакъ Шумафовичи** Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаларга.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю.КОКОВ
Нальчик шахар, 2016 жыл 8 июнь, №70-УГ

Къабарты-Малкъар Республиканы кырал саугъалары бла саугъалауу юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

Кёп жылланы ахшы урунганлары эмда ишлеринде жетишимле болдурганлары ючюн **Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаларга**

Бозиев Руслан Магомедовичи – Урван муниципал районну жер-жерли администрациясыны башчысыны кенгешчисин

Добагов Алексей Иналовичи – Къабарты-Малкъар Республиканы Терк муниципал районуну «Россейни аскерине, авиациясына бла флотуна кеси ырызлыгы бла болушлук этген общество» битеурасий жамауат-кырал организацияны жер-жерли бёлюмюню таматасын,

сыйлы атла атарга:

«Къабарты-Малкъар Республиканы халкъ артисти»

Хамукова Жанна Хажумаровнага – «А.Шогенцуков атлы Къабарты кырал драма театр» кырал казна культура учрежденияны артисткасына,

«Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы артисти»

Бачиланы Борисни жашы Александрга – «Къулийланы Къайсын атлы Малкъар кырал драма театр» кырал казна культура учрежденияны артистине,

«Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы къурулушчу»

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю.КОКОВ
Нальчик шахар, 2016 жыл 8 июнь, №72-УГ

Озроков Хабаля Хазешовиче – «Урванны жол ремонт-къурулуш управлениясы» ООО-ну карьерини начальнигине,

«Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы устазы»

Хотова Тамара Павловнага – Черек районну Аушигер элинде «Къарындашла Кубати эмда Кабард Кардановла атлы орта битеулю билим берген школ» муниципал казна битеулю билим берген учрежденианы орус тилден бла литературадан устазына,

«Къабарты-Малкъар Республиканы физкультура-сыны бла спортуу сыйлы кыулукчу»

Аттасулану Солтанны жашы Ахматха – Къабарты-Малкъар Республиканы Спорт министерствосуну сабийеге къошакъ билим берген «Боксдан олимпиадалы резервни энчи сабий-жаш тёлү спорт школу» кырал казна билим берген учрежденианы директоруну орунбасарына, боксдан тренерине

Григорьев Виктор Александровиче – Урушну, урунууну, Сауутланган кючлени бла право назиманы сакълаучу органланы ветеранларыны (пенсиячыларыны) Нальчик шахар жамауат организациясыны спорт жаны бла ветеранларыны советини членине.

Жыйылыу

Тюнене Правительствону ююн-де Къабарты-Малкъарны социал-урунуу халланы иглендируге жаны бла юч жанлы комиссиясыны жыйылыуу болганды. Ол КъМР-ни премьер-министри **Мусукланы Алийни** башчылыкы бла бардырылганды. Аны ишине КъМР-ни Профсоюз организацияларыны биригиюню, Промышленниклени бла предпринимательлени союзуу республикалы бёлюмюню, профильли министрстволаны бла ведомстволаны таматарлары,

Урунурга кёллендирир эмда айлыкны кётюрюрге онг табар умутга

жамауат организацияланы келечилери кыатышхандыла.

Жыйылыуда 2016 жылда КъМР-ни экономикасыны ырыскы чыгарган бёлюмюню предприятяларында бла организацияларында урунганланы иш хакларыны тарифлерин тап халга келтириуню юсюнден болумуу проекти сюзюлгенди. Документни баш шартлары бла КъМР-ни урунуу, иш бла жалчытыу эмда социаллы къорулау министри **Тюейланы Альберт** шагъырей этгенди.

Болум адамланы ишге кёллендируге, айлыкны кётюрюрге экономика эмда социал онгла

кыуарга, тариф ставкаланы бир айга бек аз ёлчемин тохташдырырга (ишге жаралуу халкыны жашау этерге жетерик ахчасыны бек аз алчемини 100 процентин тутарча, 9872 сомга тенг болурча), дагыда аланы тюзете турууну коэффицентлерин (бёлюмлеге кёре) белгилерге себеплик этер муратда жарашдырылганды. Жер-жерледе эмда бёлюмледе кыбыл этилген тариф келишимле (коллектив эмда энчи-энчи урунуу договорла) кёргозюлген кёрюмдюледен аз болмазга керекдиле, деп белгилегенди Тюейланы Альберт.

Министерстволаны бла ведомстволаны бир бирлерини онуючулары районланы бла шахар округланы администрацияларыны башчылары бла бирге прогноз кёрюмдоле толтуруларын жалчытырга, бу Болум жашауда кылай бардырылганын дайым да типти турурга, сагъынылган сферада жамауат контрольну бла кырал надзорну кючлендируге борчлудула, деп эсгертилгенди жыйылыуда.

КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну
пресс-службасы.

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

Жылны ичинде юйле ишлеуню бла жолланы тапландырыуну эм башха салгандыла

Соруулага жууапла берирден алга уа ол шахарны экономика болумуну юсюнден кыска билдиргенди. Мэр келтирген шартлага кёре, былтыр уллу эм орталык предприятяла чыгарган продукцияны ёлчмени 986,6 миллион сомга жетгенди, ол а 2014 жылны кёрюмдюлеринден 13,3 проценте асламды. Ишизелени санын 7,6 проценте азайтырга, айлыкны уа 4,4 проценте ёдюрюрге эмда орта эсеп бла 25 264 сомга жетдируге кёлден келгенди. «Экономика кытылыгыга да къарамай, депутатларыбыз бизнесге налогланы кётюрмегендиле. Ол угъай, былтыр предпринимательеге болушлукъга 19,6 миллион сом бёлюнгенди», - дегенди ол.

Тюнене Нальчик шахарны администрациясыны башчысы Арсен Алакаев журналистле бла тюешип, аланы сорууларына жууапла бергенди. Пресс-конференцияны ол республиканы ара шахарына башчылык этенли бир жыл толганына жоралап, бу кезиуде толтурурга кёлден келген жумушланы юслеринден билдирир мурат бла жыйганды.

Арт заманда шахарда пассажирлени жорютоуну проблемасы тамамланганды. Хар кюнден да маршрутха 40 автобус, 550 микроавтобус эмда 24 троллейбус чыгадыла. Шахарны ортасыннан автовокзалланы чыгарырга, жангы мекамланы кыска заманы ичинде битдируге белгиленди. Жылны ахырына дери Мальбахов орамда (автовокзалны тийресинде) кёлорно эмда

битеу шахарда да темир жол перевздени кетериге мурат барды. «Бу жумушла шахарда проблеманы азайтырга онг берликдиле», - дегенди.

Сёз Къабарты орамда солуу жерни къурауну юсюнден да барганды. Тарых объектлени сакълап, аны жауу жорюген жолга бурурга белгиленди, къурулуш ишле кыстау барадыла. Андан сора да,

ара шахарны бир-бир орамларын тапландырырга мурат барды, ол санда Лермонтов, Шогенцуков, Макаренко, Роза Люксембург эм башхаланы. Республиканы Башчысыны буйругуу бла адамлага жууунурга эркин этилген жерле жангыртылыкдыла, ол санда «Берег» ресторанны кыатында кёлде.

Аслам эс а халкыны жашау журтта бла жалчытыула бурулады. Былтыр 17 юйорге жашау болумларын иглендируге субсидияла, 8 ёксюрге уа фатарла берилгендиле. Аладан сора да, осал, жашарга къоркыуулу 70 юйден адамла кёлоролгендиле, алагда 155 фатар бёлюнгенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жылны ичинде юйле ишлеуно бла жолланы тапландырыуно эм башха салгандыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Арсен Алакаев билдиргенича, бюгонлюкде шахарны айнытыуу жаңгы Генеральный схемасы жарашдырылады. «Эскиси озган ёмюрно 90-чы жылларында чыгарылган, ол шёндого болумга келишпейди. Аны ючюн а жаңгы схеманы жарашдырыуу жаңы бла ишле бардырыладыла, ала быйыл декабрь айда бошаллыкдыла», - дегенди.

Быйыл 1 июньда уа Сабийлени кюруулауу халкыла аралы юнондө кёп балалы юйорлеге жашау журтла ишлетирге 72 жер юлюш хаксыз берилгенди. Бюгонлюкде уа инфраструктура жумушла толтуруладыла, ол санда суу, газ, электричество ыла тартыуу юнондө келишимле этиледиле. Шахарда эконом классы журтла ишлетуу жаңы бла вопросха кьаралады. Бу жумушлагыа Стрелка микрорайонда бла Фурманов орамда 4 жер юлюш бёлонгенди.

Биринчи соруу да адамланы жашау болумларын игилендириуу бла байламлы эди. Арсен Алакаев анылатханыча, льготалары болганлагыа жер юлюшле «Нарт» микрорайонда тапдырыладыла. Былайда жер энци иелиге 2030 жылга дер арендага берилген эди, алай республиканы Башчысыны оноуу бла келишим законлагыа келишгени бла кьалганы сюзюлгенди. «Анда бузуклука ачыкьлангандыла. Сюдно оноуу бла жер шахарны иелигине кьайтарылганды, битеу сюд процедурала бошалгандыла», - дегенди ол.

Алай бла жашау болумларын игилендирирге эсепте турган (бюгонлюкде уа анда 1098 юйор барды) кёп сабийли юйорлеге жер юлюшле хаксыз юлешинирикледи. Битеу да бирге былайда минг участка барды. Бу иш 9 кезиуге тамамланлыкыды. «Алай адамланы асламыны кюрулушуно терк окуэна башларга онглары болмаганын анылайбыз. Юч жылны ичинде жукь да этилмесе уа, жерни арха кьыралгыа кьайтарыргыа тийишлиди. Аны эсге алып, Парламента гер болжалны он жылгыа дери созууу юнондө тилек этгенбиз», - дегенди ол.

Журналисте шахарда хауле итле кёпден-кёп болуп барганын да белгилегенди. Арсен Барсович айтханыча, бу вопрос да сюзюлгенди, башха субъектлени сынаулары тинтилгенди. Жукьукь заманда алагыа приют ачылырга боллукьду.

Сёз жолланы игилендириуно юнондө да барганды. Мэр айтханыча, ремонт ишлеге та-

бийгатыны болуму чырмайды. «Апрель айдан бери биз ишлеялмайбыз, жауула тохтамайдыла. Шахарчыладан болуму заманында тапландыралмаганыбыз ючюн кечгинлик тилейме», - дегенди эмда бу жумушлагыа 34 миллион сом бёлонгенин билдиргенди.

Мальбахов орамда кёпюрно кетериуно юнондө соругыа жууап бере, бу ишлеге федерал бюджетден 36 миллион сом субсидия берилгенин айтханды. «Былайда сейирлери болганла кёпдоле - ол санда Шимал Кавказыны темир жоллары, 8 энци предприниматель да. Ала ны барысы бла да келиширге керекди. Алай шахардан темир жол керевезде кетерилселе, жолда болуму тап халгыа келтирге онгубуз боллукьду», - деп чегтенди ол.

Бюгонлюкде уа шахарда машинала ёталмай, пробкала жыйылганлары уллу проблемалардан бириди. Ала ны азайтыр мурат бла уа тюрлю-тюрлю жумушла толтурулгандыла, ол санда бир нечча жолда машиналагыа жалаанда бир жаңына барырга эркин этилгенди, 1-чи номерли клиника больницаны аллында парковкала кьуралгандыла, солу паркны тийресинде жолла кенгертилгенди.

Бу кюнде Нальчикде сакь жаууладан эм буз уруудан сора орамла, судан толуп, адамла, машинала да ёталмазча болганларын белгилеп, проблеманы кетерирге онг бармыды деп да соргандыла. «Биз болуму тинтенбиз, суу жутулурча мадарла керекдиле. Буз уруудан сора бир нечча объект халек болганды. Битеу да бирге шахарга тыоген заран 200 миллион сомга жетеди», - дегенди.

«400-жыллыкны» эмда Бетал Калмыковну эсгертмелерин жангыртуу кьачан бошаллыкды деген соругыа жууап бере, шахарны башчысы ала федерал объектле болганларын билдиргенди. Аны ючюн а шахар алагыа оноуу аталмайды. Алай эсгертмелени жангыртуугыа федерал арадан ачха берилгенди - 5 миллион. Бу кюнде уа спецалисте келип, аланы болумлары бла шагьрейленеририкледи.

Пресс-конференцияда Нальчикни мэри шахарны архитектурасыны, орамланы жашиллендириуно, орамланы кече жарытууун, эконом классы эмда социальный жашау журтланы ишлетууно юслеринден да айтханды.

АБДУЛЛАХЛАНЫ ФАТИМА.
Сурат авторнуду.

Белгилеуно кезиулери

Жангырыуно, кьыраллыкны, миллет бирликни белгиси

12 июньда кьырал байрамладан бири белгиленди - Россейни Кюню. Ол жаш болса да, аны магнаналыгы жылдан-жылга ёсгенлей, халкыны бирикдириуге себеплик этгенлей келеди. Ол Россей Федерацияны кьыраллыгы тохтахшаныны, аны жаңгы политика мурдору кьуралганыны белгисиди.

Бюгонлюкде бу байрамга эркинликни, жалынчаксызлыкны, граждандан мамырлыкны, законланы бла тюзюкно мурдорунда кьуралган келишиуюкно шартынача кьарайдыла. Хар жылдан да патриотизм ёсгени бла бирге, ол миллет бирликни, Россейни бюгонюно жашаууу эмда келер кюню ючюн жууаллыкны белгиси болганлай барады.

Байрамны тарыхы уа Совет Союз чачылып, Россей Федерация аягы юсоне турган кезиуде башланады. 1990 жылда 12 июньда РСФСР-ни Халкь депутатларыны съезди Россейни Кьырал суверенитетини юнондө декларацияны кьабыл кёргенди. Ол кезиуге алгынныгь деменгили СССР-ни республикалары, жалынчаксызлыкларын билдирип, кеслери алларына кьыралла кьурауу жолунда эдиле.

Декларация уа кьырал эм жамауат жашауу бла байламлы битеу оноулары энди РСФСР кеси чыгарылгын, Конституция эмда законла башчылыкь этгенлерин тохташдырганды. Документ гражданагьа, политика партилагьа, жамауат организациялагьа да тенг правада, онгла, эркинликке бергенди. Андан сора да, законла чыгарыуучу, аланы толтуруучу эм сюд органа бирлеринден айырылгандыла, автоном

республикалары, областлары, округлары, крайлары эркинликлери кенгертилгенди.

Кьыраллыкны кючлеуге уа аны аты Россей Федерацияга тюрлендирилгени, жаңгы Конституция кьабыл кёрюлгени эмда кьырал символика тохташдырылганы да себеплик этгенди. Жалынчаксызлыкны юсөндө Декларация кьабыл кёрюлген кюнден башлап, кьыралны тарыхыны жаңгы кезиуу, таза бети башланганды.

Кьырал байрамча уа ол 1994 жылдан бери белгиленди. РФ-ни ол кезиуде башчысы 12 июньда Россейни Кьырал жалынчаксызлыкны юсөндө декларация кьабыл кёрюлген кюню белгилеуно, аны солуу кюнге айландыруу юсөндө указгьа кьол салады. Ал кезиуде уа адамла бу датага артыкь уллу эс бурмагандыла. Ол угьай, 90-чы жылланы ахырында 12-чи июньда не зат белгиленди деген соругьа халкыны асламы жууап бералмай эди.

Алай «Левада-Центр» бардыретини юсөндө декларацияны кьабыл кёргенди. Ол кезиуге алгынныгь деменгили СССР-ни республикалары, жалынчаксызлыкларын билдирип, кеслери алларына кьыралла кьурауу жолунда эдиле.

Декларация уа кьырал эм жамауат жашауу бла байламлы битеу оноулары энди РСФСР кеси чыгарылгын, Конституция эмда законла башчылыкь этгенлерин тохташдырганды. Документ гражданагьа, политика партилагьа, жамауат организациялагьа да тенг правада, онгла, эркинликке бергенди. Андан сора да, законла чыгарыуучу, аланы толтуруучу эм сюд органа бирлеринден айырылгандыла, автоном

манланы эслеринде тутмай, бу байрамны магнанасын аныгламай тохтагандыла. Аны ючюн Борис Ельцинни башламчылыкьы бла байрамга Россейни Кюню деп атайдыла. Алай официальный халда бу ат 2002 жылда 1 февральда РФ-ни Урууу кодексини жаңгы редакциясы кийрилгенде тохташдырылганды.

Россей кёп миллетли эмда кёп динли кьыралны статусун тас этмей, аны бюгоннге дериде да сакьлап келеди. Ол а РФ-де хар миллетге, кьыралны тарыхына бла азыгына кьарамай, тенг эркинликле, правада берилгенди.

Сёз ючюн, Кьабарты-Малкьарны 1997 жылда кьабыл кёрюлген Конституциясыны 1-чи статьясында Кьабарты-Малкьар Республика Россей Федерацияны ичинде демократия праваду кьырал болганы жазылыды. Дагьыда аны 7-чи статьясында республиканы политикасы адамлагьа кьылагыа жашау халла, эркин айнырча онгла кьурауга бурулган социальный кьырал болганы да белгиленди.

Алай бла, республикага кьыралны ичинде бек уллу статус берилгенди. Бюгон а КьМР кесини Конституциясы, Парламенти, толтуруучу эм сюд властыла, политика символикасы - байрагы, гимни, герби - болган республикады.

Алай бла, Россейни жалынчаксызлыкны юсөндө Декларация кьабыл кёрюлген кюнден башлап, демократиялы, гражданданы эркинликлери эм башха салынган жаңгы кьыралны тарыхы башланганды. Бюгонлюкде уа ол Россейни жангырыууу, аны кьыраллыгыа кючленгенини, миллет бирликни белгисиди.

ТИКАЛАНЫ ФАТИМА

Кьууанчлы такыйкыла

Паспортла алгьандыла, насыйхат сёзле, алгьышла да эшитгенди

Россейни Кюнюно аллында, КьМР-ни Жамауат палатасында «Биз барыбыз да - россиялибиз» деген проектни чеклеринде жаш адамлага - республиканы Терк, Элбрус эл Прохладна районлариндан окуучулагьа - паспортла кьууанчы халда берилгенди.

Байрам Россейни гиминине тынгууладан башланганды. Паспортланы алгынныгь окуучулагьа гитче викторина кьуралганды. Ала РФ-ни кьыраллыгыны белгилерини, анга нечча субъект киргенини, байрагыны тюрюнлери нени кёргозгелерини, гимини ким жазганын, паспортну магнанасыны юсөндө соругьа жууапла бергенди. Ала ны эм иги билгенле уа - Варвара Шеина, Геттуланы Роман бла Астемир Альботов - саугьала да алгьандыла.

Андан сора паспортланы берип тебирегенди. Бу огурлу жумушну палатаны башчысы Хазратали Бердов, аны орунбасарлары Людмила Федченко бла Аталаны Жамал, Федерал миграция службыны КьМР-де Управлениясыны бёлюмюно башчысы Заур Шокаров толтургандыла.

Жашлагьа бла кьызлагьа паспортларын тутдурурдан алгьа, Аталаны Жамал аланы алгьышларга суйгенди. «Хар адамды да жашауунда эсде калырча кезиулери боладыла, бюгон сизни аллай конююздю. Сиз жаңгьыда инсанлыгыгьыгьа шагьатлыкь этген документни алып кьыймайсыз, ол сиз деменгили кьыралны граждандары болганыгьызын кёргозтеди», - дегенди ол.

Алай бла ол кюн документ кьоллу болганлары араларында Ахматланы Салих, Ахматланы Жаннет, Геттуланы Роман, Мирзойланы

Джамия, Оразиланы Азамат, Хочуланы Азнаур, Астемир Альботов, Айдамр Кушхабиев эм башкала бар эдиле.

Ахырында Хазратали Бердов, окуучулагьа айланп, ала бюгон Россейни толун эркинликли граждандарына саналганларын эсгерткенди. «Аны бла ёхтөмненирге боллукьсуз. Биз жашамаган, турмаган башха жерде зауукьлуду деп айтханагьа ийнанмагьыз. Адамга кьайдан да юйонде, туугьан жеринде игиди.

Гитче ата журтугьуз - Кьабарты-Малкьар, уллу Ата журтугьуз а - деменгили Россей болганын эсигизде тутугьуз. Айтхалыкь кьыралбызыны чынты граждандары болугьа кюрешигиз. Бизге мамырлыкны сакьлагьан аппаларыбызны, аммаларыбызны унутмагьыз, насыплы болугьуз», - деп насыйхат этгенди ол.

КУЛЬЧАЛАНЫ ЗУЛЬФИЯ.
Сурат авторнуду.

Оноочуланы юсюнден хапарла

ДИРЕКТОР

«Газпром газораспределение Нальчик» ачык акционер обществу «Черекгаз» филиалы Къашхатауну баш жанында орналынды. Аны тегерегиндеги тазалык, тизгинлик узакдан окуна эс-недиде. Арбазына кирсенг а - кеп тюрлю гюлле, юлкюле, ару терек-чюккеле. Дагыда тегерек ташланы юслеринде кыш сурат, фронтан, аны къатында «акъ къанкъазла», олтуруп солурча шинтикле - къыхсасы, хар зат да мында урунганлакъа, келген къонакълакъа да къычуун, тап болурча этилгенди.

Филиалны директору Шунгарланы Хатчауну жашы Хасанны кабинетинде да мойюшде аруу онрунда гюлле турадыла. Мени соруулу къарамыма ол былай жууаплайды: «Мен хар жерде да айбатлык болса сюеме. Бери кеп тюрлю соруулары, сурамлары бла да адамла келедиле, ала, къабакъ эшикледен киргенлей, тапсызлыккы керселе, бизге айып этмей къоярыкъ туюлдуоле. Алай, андан сора да, бу не тукъым къулукъчуду, тегерек-башны хансха басдырып тургъан деп келю да чыгъар, ышаныу да къалмаз».

Жашауубуну аслам заманын ишде этдоребиз, аны себепли хар зат да ахшы болсун деп, директор къолунда ишлеген жаш адамланы жыйып, хар бирине экишер, ючюшер алма терекчик салыркъа

аууп, быргъыланы бюгедиле, юзедиле, тау суула да уллу халеклик саладыла. Ма аллай заманлада газчыла, кечеди, кюндю, суукуды, жылыды деп къарамай, жетедиле да, бузул

Диспетчер Керменланы Аминат.

гъанны не къадар терк тюзетирге кюшердиле. «Телефонларыбызны жаныбыздан бир такыйкъагы да кетермейбиз. Кече жукъласакъ да, жастыкъ тобюнде тутабыз», - дейди Хасан Хатчауович.

Быргъыланы юзюлген жерлерин жалгъаргы кече белинде аз тошмегенди. Эллиле уа асламысында аны билген да этмей, эрттенликте туруп, печлерин жандырып, чайларын бир тюрлю къайгысыз къайнатадыла.

Техникага ремонт этгенле Уяналаны Омар бла Аслан Нагоев.

бюоргъанды. «Ма бу аз жерчикде эплиден аслам битим ёседи. Ала быйыл чакъган да этгендиде, жашла алакъа кез-къулак болгъанлай турадыла. Тишируулакъа уа гюлле салдыргъанма. Къар эрип кетгенден башлап жангыдан жаугъунчу арбазыбыз аруу болуп турады, тегереки айбат этгенлей, жорекни да къууандыргъанлай», - дейди тамата.

Шунгарланы Хасанны урунуу китабында жаландан бир жазыу барды - «Черекгаз». Бабугентчи жаш, школну бошап, мында алты ай ишлегенди, аскер борчун толтуруп къайтхандан сора 1979 жылны 1-чи январьда дагыда бери келеди. Урунуп тургъанлай Дондагы Ростов шахарда инженер-ктурулуш институтуна газ бла жалчытыу жаны бла факультетин жетишилми бошайды.

Кюнден-кюнге, жылдан-жылга усталыгъын ёсдюре, сынау жыйышдыра, инженерден директорну къуллугуна дери ёседи. Бюгонлюкде аны къолунда сексен беш адам ишлейди. Ала эллилени юйлеринде кек отлукъ тохтаусуз жанар ючюн, къопларындан келгени аямдайдыла.

Тау этекледде ишлеген ёзденде эсе иги да къыйын болгъаны баямды. Аллай жерледде газ ызла къая ыранла бла, къутуруп баргъан череклени, тарланы башлары, аёгъачланы ичлери бла тартыладыла. Башындан ташла терк-терк тошоуп, терекле да

Шунгарланы Хасан.

этесе», - дейди тамата.

Кепле котелну ванна болгъан жерге орнатадыла, хауа ююрюрча бир тюрлю амал этмей. Жангъан газ а, чыгъар жер тапмаса, отода жыйылып турады, алай бла жуууна тургъан адам кеси да билмей ууланып къалады. «Ма аны ючюн айланбиз юй сайын, ма аны себепли арымай-талмай айтабыз кесигизни жашауугъуа къорккуу салмагъыз деп. Аны аныламагъанла биз газны кесип кетсек, аны кеслери алларына жалгъап къоядыла», - деп жарсыды Шунгар улуп.

Черекни газчылары республиканы башха районларына барып, болушлуклары керек болса, анга да табыладыла. Бир кезиуде Булунгуда жашагъанла отсуз эки ыйыккыны къыйналып тургъандыла. Аны билгенден сора Хасан, жашланы, тийишли техниканы да алып, ары жетеди.

Ала, эки сагъат бла жарымны ичинде къыстау ишлеп, билген амалларын да аямай, булунгучулакъа газ барырача этген эдиле. Аны бла бирге уа элни бир-бир жерлеринде суу болмай, тишируула аны черекден челекле бла ташыгъанларын кёрюп, ары суу быргъыла да тартыргъа болушхандыла.

Бюгонлюкде Черек районну элдеринде жашагъанла газ бла чырмаймайдыла. Аны алайыгъы уа «Черекгазда» ишленгенли борчларына уллу жууаплыккы бла къарагъанларыны, аны бет жарыкълы толтургъанларыны хайырынданды. Бек алгъа уа таматаны жумушун къурай билгендинден. Хасан Хатчауович тынгысыз жорекли адамды. Урунган болумларыбызны къой, юйде халыбызга окуна къайгырады. Хар бирибизни не жарсыуубуз, къаллай къууанчыбыз болгъанын биледи, болушлук керек болса, къолундан келгенин аймайды. Бизни къой, районда, элде да жарсыулары бла анга кепле келедиле. Кеси да бир заманда менсимейди, къолуна кюрек алып, къаллай жумушка да сюерип, - дейдиле аны ишчилери мени бла ушакъда.

Анга уа кесим да шагъат болама. Жапма тубюнде эки жаш тракторгъа ремонт эте тура эдиле. Хасан, аланы къатларына барып, не этгенлерине къарайды, не керек болгъанларын да сорады. Башха жапмала да тюрлю-тюрлю техника керек заманда тебиреп къалыргъа къалай хазыр болгъанларына къарайды, ала ючюн жууаплы болгъан Уяналаны Омар элде Аслан Нагоев бла сёлешеди.

Ююрюне да ол ма алай сакъды. Эки жашы, жаныча кergen терт туудугу да бардыла. Бир уланы Урванну жол-ремонт службасында директорду, экинчиси РФ-ни Следствие комитетини КъМР-де Следствие управленийсында къуллукъ этеди. Бек уллу насыпха уа Хасан анасыны бла атасыны сау-эсен тургъанларын санаиды. Ол аланы жокъламай арада кюн озмайды.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алгъанды.

Шимал Кавказ
кюн сайынЧеченни башчысын айырыну кюню
тохташдырылгъанды

Чеченни парламентини депутатлары энчи бетимлеринде республиканы башчысын айырыну кюнун тохташдыргъандыла - 2016 жыл 18 сентябрь. Аны юсюнден ТАСС-ха законла чыгаруучу органын пресс-службастан билдиргендиле.

-Халкъ энта да миллет бачамасын - Рамазан Ахматович Кадыровну сайларыгъына бир ишеклик жокъду. Ол, республиканы биринчи президенти, Россияны Жигити Ахмат хажи Кадыровну - мамыр ызын андан ары бардыра, Чеченин жеринде халкъла аралы терроризмини кзурутурга къолундан келген адамды, - дегенди парламентни спикери Магомед Даудов.

Адыгъядан Адлерге - темир жол бла

Адлерден Адыгеяны Каменномост (Хаджох) тау посёлкасына ачылыккы темир жол туристлеге жангы солур амалла берликди. Аны юсюнден ТАСС-ны корреспондентини республиканы туризм эмда курортла жаны бла комитетини башчысы Инвер Калашаов билдиргенди.

-Бу башламчылыккыны Адыгеяны башчылары этгендиле, «РЖД Тур» компанияны оночулары уа аны къабил кёргендиле, - дегенди ол.

Поезд келир жыл солуу кезиуде юрюуп башла-рыкъды. Аны бла Адлерде солугъанла эрттенликде Адыгеяны тау этеклерине жетип, «Рубабо» чучхурну кёрюрге, Лагонаки ыфчыкада, Белая черекни тарында, Фишт тауну дорбулларида эмда регионну башха сейирлик жерлеринде болурга онг табарыкъдыла.

Ораза айны ичинде - межгитде
аууз ачыу

Къолайсыз адамла, студентле да ораза айны ичинде кюн сайын Майкопну Баш межгитинде аууз ачадыла. Ол жандоуурукъ дин ахлулары ахчаларына этиледиле. Аны юсюнден ТАСС-ха Адыгеяны бла Краснодар крайны муфтийи Аскарбий Карданов билдиргенди.

Ол айтанача, сыйлы Рамазан айда Адыгеяны бла Краснодар крайны Муслиманларыны дин управленийасыны окуу арасында энчи лагерь ишлеп башлагъанды. Анда 40 сабийге исламны баш жорукларына юйретиркидиле.

«Пионер» беш шахарга
учарыкъды

«Пионер» авиакомпания 13 июндан башлап Махачкаладан беш шахарга хауа жол салыкъды, деп билдиргенди ТАСС-ха Дагыстанны ара шахарыны аэропортуна келечиси.

-Авиакомпания Минеральные Воды, Краснодар, Сочи, Симферополь эмда Курск шахарлакъа учуула къууарыкъды-геюрге эмда байрым кюнде. Билетлени багалары 149 сомдан 4500 сомга жетеди. Учуула АН-24 самолётлада бардырыладыла, - дегенди аэропортуна келечиси.

Иран Волгограддан мирзеу эмда
быргыла алыргъа айтады

Иранны бизнесменлери Волгоград область бла бирге ишлеуно къууаргъа, андан мирзеу эмда нефть быргыла алыргъа умут этеди. Аны юсюнден ТАСС-ны корреспондентини область администрацияны экономика комитетинде билдиргендиле.

-Андан сора да, Иран бизде эл мулк продукцияны жарашдыруучу заводла ишлерге, логистика арала, хранилищеле да къууарга белгилейди, - дегенди комитетни келечиси. - Жылына ахырына дери Ирандан делегация келирин сакълайбыз. Ол заманда бирге уллу инвестиция проектлени жашауда бардырууну юсюнден келишимлеге къол салыныр деп ышанабыз.

Ол айтанача, Иран регионну бек уллу экономика партнёрларындан бириди. Былтур товар айландыруу жаны бла Иран область бла байламлыккы жюрютген 111 къырланы арасында 18-чи жерни алганды.

Юг Осетияны
сабийлери - Кърымда

Быйыл жазда Юг Осетиядан сабийле ата-аналары бла бирге Кърымда солуркудула, - деп билдиргенди ТАСС-ха республиканы билим беруу министри Натали Гассиева.

-Битеу да 40 сабий жибериледи, алладан 13-сю къолайсыз юйорледендиле эмда ёксюзледиле. Аланы Кърымда солугъанлары хакъсыз болукъду. Къалгъанлакъа уа путёвканы багалары 50 процентге учуз болукъдула. Жол хахларына къоранчланы уа республиканы президенти Леонид Тибиллов кеси боюнуна алгъанды, - дегенди Гассиева.

ЮБИЛЕЙ

Битеу дунягъа белгили режиссёр бизни студентлерибизге киноискусствону жашырынлыкъларын ачыкъларды

1968 жылда Горький шахарны (бусагъатда Нижний Новгород) кырал университетини тарых факультетине киреди. Анда окъуй турганлай, телевиденияда ишлеп башлайды. Онтогуз жылында кесини биринчи бериулерин хазырлайды. Аяны бир къауумун тюзонле эфирде бардырганды.

Университетни бошап, 1975 жылда Кинематографияны

Росейни халкъ артисти, искусстволаны сыйлы къуллукъчу, кинорежиссёр, сценарист Александр Сокуров бу кюнледе кесини 65-жыллыкъ юбилейин белгилейди. Ол Иркутск областыны Подорвиха элинде (ол 1956 жылда алайда ГЭС ишлеп башлагъанында батдырылганды) туугъанды. Атасы Николай Уллу Ата журт урушка кытышханды, кеси аскер къуллукъчу болганды. Анга башха-башха жерлеге командировкалагъа барырга тышгени себепли жаш школгъа Польша Халкъ Республикада жюриуп башлагъанды. Бошагъан а Туркменида этгенди.

битеуросей кырал институту режиссёр факультетинде окъуун андан ары бардырады (А.Згуридини башчылыгында режиссёрлукъну мастерскою). Иги къармашханы ючюн С.Эйзенштейнни стипендиясына тийишли болганды. Мында ол сценарист, кесини чыгъармачылыкъ ишинде тынгылы жолдашы Юрий Арабов бла танышды.

Институту администрациясы бла келишалмагъаны себепли анга, экзаменлени экстерн амал бла берип, вузну болжалдан алгъа тауусургъа тошеди. Ол сылтауну хатасындан аны студент кезиуонде хазырлагъан ишлери бырак этилгенди. Алай бла Андрей Платоновну чыгъармаларына салгъан «Одинокий голос» деген биринчи фильми да диплом ишге саналмай къалады. Бу кезиуледе жаша усталык, адамлыкъ жаны бла да режиссёр Андрей Тарковский билеклик этгенди. Болсада арта сагъынылгъан фильм бир ненча фестивалны даражалы саугъаларын алгъанды.

Сценарист «Мосфильмде» ишлерге суйгенликке, анда болумланы жаратмакчы. А.Тарковскийни сёзю бла «Ленфильмге» (1980ж.) келеди. Ол кесини биринчи оюн фильмлерин мында алдырганды. Аны

бла бирге бу шахардагы Документли фильмлени студиясы бла байламлыкъ жюриуете.

Ленинградда алынган биринчи фильмлерине Госкино, партия къуллукъчула да бюрократияларын жашырмайдыла. Узакъ заманны ичинде аны чыгъармаларындан бирин да кёргозторге эркин этилмегенди.

Болсада 1980 жылланы ахырында кинорежиссёрну фильмлерин прокатха бергенни кый да, ала халкъла аралы кинофестивальда уллу жетишимлеге жетедиле. Сокуров тохтаусуз ишлеп башлайды. Жылны ичинде бир ненча фильм алдырады. Аны бла бирге радиода жаш телюге аталгъан жандауурлукъ программалагъа кытышханды. «Ленфильмде» режиссёрлукъгъа энди келгенлени усталыкъгъа юйретгенди.

1998-1999 жыллада Санкт-Петербургну телевидениясында «Сокурову айрыкамы» деген бериулене циклин бардырады. Алада бюгонгю маданиятта кинематографны жерини юсюнден оюмла айтылгъандыла. Ызы бла ол коллегалары бла бирге видео технологиялагъа юйренип тебирейди. Аны къаууму бир ненча документли фильм алгъанды, ол санда Японияны телевидение каналларыны заказларына кёре.

Режиссёр, аслам халкъла аралы фестивалгъа кытышып, саугъалагъа, ФИПРЕС-СИ бла Тарковский атлы премиялагъа тийишли болганды. Росейни Кырал премиясыны

эм Ватиканни премиясыны лауреатыды. Даражалы конкурслада 40-дан артыкъ кере номинант болганды, аладан 26-да хорламын къолгъа алгъанды. 1995 жылда Европаны Киноакадемиясыны оюнуу бла А.Сокурову аты дуняны эм иги 100 режиссёрну тизмесине къошулгъанды. «Франкофония» деген фильми (2015 ж.) Венецияда 72-чи халкъла аралы кинофестивальны конкурс программасында «Эм иги европалай фильм» призге тийишли болганды.

Аны саугъаларын санап чыгъаргъа кыйынды. «Фауст» деген фильми ючюн 2011 жылда Венецияда кинофестивальда «Алтын сланны» эм Экуменический жюрини премиясын алгъанды. Баш саугъаны бере туруп, жюрини председатели Д.Аронофски сагъынылгъан фильм аны бир

кёрген хар кимни жашауун тюрлендирлигин белгилегенди эм саугъа аны барысы да бирден къол кетюрюп къабыл кёргенлерин чертгенди. Санкт-Петербургда Японияны генеральный консулу императорну юйорюню атындан анга кыралларыны даражалы орденин бергенди.

«Фауст» фильмде артистле кийген костюмладан иги кесегин кинорежиссёр кеси Нальчикде модельер Мадина Саральпны Арт-Центрини ачылыуна саугъалагъанды. Бизни республикада жашагъанла аяны ол кезиуде биринчи кере кёрюрге онг тапхан эдиле. Андан

кеси кёз-къулакъ болганлай турганды. Программа кыйын болганы себепли ахыр курсха жаш адамланы барысы да жеталмагъан эдиле. Эм алгъа 15 окъуучу алыннганды, аладан выпускга 12-си къалгъанды. Биринчи заманда мындагъы кыты низамгъа юйреналмай, кюнню режимине тыюналмай, аны алайлыгыны юсюнден курсну куратору Мадина Докшукина билдиргенди.

- Бизге конвейерден студентча угъай, кесибизни оюмузду, кёз къарамыбыз болган инсанлагъа кырагъандыла. Юйретгенлери бла

бизге билдиргенлерине кёре, бу кийимлени кёрмючю кезиуде кезиуге кыралганлай турады. Костюмла барысы да мында сакъланадыла.

Къабарты-Малкъар кырал университетни кино эм телевидение кафедрасында 2010 жылда Сокуров мастерской жарашдыргъанды. Жаш адамла анда окъуй тургъан кезиулеринде окъуна кеслерини ишлери бла бир ненча кинофестивальгъа кытышхандыла. Сагъынылгъан кафедраны бизни республикада ачылыуу, айхай да, ахшы шартха саналгъанды. Анга быллай школну Москвада неда Санкт-Петербургда ишлетирге онг берилгенине да къармай, Александр Николаевич аны Нальчикде кырагъа суйгенди.

Биринчи кунден башлап, беш жылны ичинде студентлени сайлауу эм окъутуу-юйретуу ишге

бирге хурмет да бергенди. Бу тёрели окъутуу тыйюл эди. Биз уллу профессорла бла ушакъла бардыргъанбыз. Ала жаш адамлагъа кеслерини тенглеринеча тынгылагъандыла. Кинону дунясына кыайсы бирибиз да тауекел атлам алаллыкъбыз, - деп, мастерскоюну выпускниги Олег Хамоков кесини сезимлерин ачыкъларгъанды. Софоклуу бла Жан Ануйну чыгъармаларына кёре, «Антигонаны» къабарты тилде алдырып, жаш диплом ишин алай хазырлагъанды.

Сокуровну мастерскоюнда «Билим алгъанла бюгон бирер жерде урунадыла. Алыкъа экинчи кере курс алынмагъанды. Алай а белгили кинорежиссёр жашланы бла кызыланы усталыкъгъа Нальчикде дагыда юйретир деген ышаныу барды.

МОКЪАЛАНЫ Зукура.

ТИНТИУ

Хунерликлерин тышюрген угъай, ёсдюрген этгендиле

Черек районда тепсеу, жыр ансамбльлени халкъ неда юлгюлю деген даражалагъа тийишли болганларын тинтир мурад бла къарау кыралгъанды. Анга юч чыгъармачылыкъ коллектив кытышханды. Быллай жумуш юч жылгъа бир кере бардырылады. Кыауумланы документлерине Култура министрствону комиссиясы

къарайды. Ол коллектив даражалы атха тийишли болганын бла къалгъанын тохташдырады.

Районда этилген къараулары чеклеринде Кышхатауну Маданият юйюню «Къууанч» жыр эм тепсеу халкъ ансамбли бла «Алапат» юлгюлю-хореографиялы тепсеу къаууму, Жемталадан «Ошхамахо» халкъ

коллектив сахнада кеслерини хунерлерин ачыкъларгъандыла. Ала, эм иги номерлерин кёргозуп, барысы да жюриотген атларын бошунлай алмагъанларын ачыкъларгъандыла.

«Къууанч» бийик чыгъармачылыкъ мардагъа 1968 жылда жетишгенди. Аны программасына, бизни республиканыкъыладан сора да, Шимал

Кавказны бирси халкъларыны жырлары бла тепсеулерни киредиле. Аны балетмейстери Жабраилланы Арсенди.

«Ошхамахогъа» уа сыйлы ат 1999 жылда берилгенди. Коллектив республикалы фестивалгъа дайым кытышханлай турады. Сабийлени Лера Бозиева юйретеди. «Алапат» а юлгюлю ан-

самблгъе 1997 жылда саналган эди. Ала да Шимал Кавказны тепсеулерин тепсеидиле, балетмейстерлери Жабраилланы Аминады.

Черек районну администрациясыны пресс-службасы.

МАХТАУЛУ УЛАНЛАРЫБЫЗ

Ахыр солугуна дери журтум, халкыым деп жашаганды

Эсимде

кыялган ушакыла

Мени атам Гуртуланы Берт, анам Жаболаны Уста бир юйор кырап, иги да жашагандан сора, бир тап төреге кечдюле: ушугууру кезиуде, стол артына олтуруп, жаш заманларында көргенлерин эслерине тышоуре туруучу эдиле. Мен а, ала болган жерде кесиме бир жумушчукула тапкан кибики эте, аланы эсгерулерине жашырттын тынгылай эдим.

Аланы Моллаланы Исхаккы юсюндөн ушаккыларын энчи белгилерчады. Ала айтханнга кер, ол терен билимли, ишни

даражага тийишли көргендиле. Алайдан башланып, тапхырына Моллалары деген туккум аталганды.

Ибрагимни жашлары да сабийликлеринде окуна муслийман динни, Кыуранны бай дунясына киргендиле. Окууууу сыйын бютюн өрге кетюре, кеслерини жашауларын тюрлю-тюрлю бийик усталыккага тызетгендиле. Аланы тууган-туудуккылары да бюгюн инженерле, нефтянникле, врачла, педагогла, илму кыулукчула болуп, атларын айдырадыла.

Таншыларымдан бири көп болмай былай айтхан эди манга: «Моллаланы Исхаккы тапхырын

чюлюк ишни кыолга алады, иги сынау да жыйды. Арта уа аны айнытырга иги амалла табып, илму иш да жазады.

Тууган жеринден айырылса да, халкына кыайгыгырганы бир да тохтамаганды. Гокка хансланан тол талала, ариуийис этген жашил агачла, Ата журтну ташы-суу да аны жорегинде эдиле. Ол таулада балчылыккы жаярга чакырып, ана тилинде китап хазырайды. Кертти да, балланы арасында бек сыйлысы, бек аламаты тау балды.

Исхаккы тамата келини Ольга Александровна мени атам Берте ийген писмосунда былай сөзле бардыла: «Исхакк Ибрагимович балчылыккы юсюндөн ана тилинде жазган уллу ишин көп заманны ичинде, жашаууу ахырына дери, хазырап турганды. Анга көп кыйын салганды. Ол кыол жазууладан хайыр чыкмай кыалса, бек жарсырыкма. Бу иште Исхакк Ибрагимовични кыалай бир сынауу бар эди...»

Алма терегинден кери кетмейди

Дуняда ибилис жайган зарлык ахшы, аксыллы адамланы жолларын тыярга, жашауларын кыурутурга бир да аямаганды. Ол Исхаккы юйорюн көп апчыганды. Аны юч жашы болганды.

Кыарындашла Исхакк (сакыаллы) бла Магомет (сюелген). 1935 ж.

цияларыны саны жоккы. Аны юсюндөн Дагкыстанда аман айтырык тапмазса.

Сюйген тауларына термилиу

Мен Таусолтанны кабинетине кирип жазма бу писмому. Ол, мында олтуруп, тутхан ишинден көп затла жазганды, журналла, газетле окуганды...» Бу сөзлеге кыошарыгым барды: Таусолтан хобустаны сейирлик сортун чыгарганды - Битеуроссей халк көрмючде (ВДНХ) көргюзтор даражалы болган! Көп дисертациялада, журналлада да аны аты бла сагынылады ол жетишим.

Моллаланы юйор окугурсуз жыллада Кыабарты-Малкырдан айырылып кеткенликке, орналган жерлеринде да закыйликкери эм адамлыккылары бла атларын белгили этгендиле. Ата журт бла байламлыккы ачыкк жюрютюрге онг таппай, таншыларыны, прессаны юсю бла бизде республикада бола турган ишлени, халланы, маданиятны, адабиятны кыалай айныгандарын билип тургандыла.

Жарыккы ыз

Таусолтаны жашлары уа малкыар тилде чыккыган китапланы окукууу туруучуларын аналары писмосунда билдиреди. Аланы кичилерине Исхакк кеси атаган эди Берт деп. Ол да Мангышлак тийресинде нефть чыгара болганды. Исхакк бек сюе эди туудуккылары таулу юйорле кыурутурлары.

Ол ауушханда, Таусолтаны кертти нөгөрлеринден бири аны кеслерини туккум кыабырларында асыраганды. Бююнлюкде аны обасы, жер бла тенг болуп, думп болганды. Дуня зорлукулудан жараны кесинде буктырганды. Излемегиз, адамла, аны кыабырын, табаллыккы тойюлюк.

Алай а излегиз аны сыфатын, тууган жерине чексиз сюймеликлин, халккына көп хайыр келтирип, аны насыллы этерге итинген муратын. Жарыкк жанган жулдуз болуп, башдан эншиге тауларына бла тауларына кыарап тура болуруму? Халккыбызыны тарыхында Моллаланы Исхакккы сыйлы жер тийишледи.

ГУРТУЛАНЫ МАРИЯМ,
доцент, фольклорчу,
Педагогика илмуну халккыла
аралы академиясыны
член-корреспонденти.

Никитин Пётр Васильевич, Моллаланы Таусолтан (солдан онгнга).

кыурай, андан хайыр чыгара билген адам эди. Кыолайлыланы санындан чыгып кетмегенликке, Совет властыны да иги жанын излей, ишни тыз салып, халккыны кереклисин табарча этер деп ийнанганды.

Хау, биреу биреуно кесине бойсундуруп, азатлыккын алып, кыйнап турууну ол зорлукукка санаганды. Ишлерге сюймегени уа артык жаратмаганды. Халккыны өмюрдө бла жыйылган сынауун эсге алырга, ангыларга, хыйсап этерге, бу ырыскы менди деп айтырдан алгга, аны мангылай кыйыны жаярга керекки, деп оюмлаганды.

Фахмуду кыураучу

Ма аллай көз кыарамы бла иш келлюлюккюно алгга салып башлаган эди Исхакк жангы властыа болушуп. Аны ючюн деп ол сабийлеге эл мюлк школ ачханды, кесинде болган кыумалы малланы тейлюсон көп этер ючюн, аланы ары-бери да чачханды, бишлакк чыгарыуну кыураганды, узакылдан иги чалгыла келтирип юлешгенди. Урунуу, харнени хыйсаллау, адамга хайыр болмаса, хата жетдирмеу - ма аллай юлюгюно көргюзтгенди халккына. Эсирик болмай, халал кыйынын башына жарата, жарлыкка да амал этерге болуша, кыолайлы алай бла болганды. Аны жашауу эл бла эди. Жамауат да анга хурмет этгенди.

Жашларын тыз ызгга тизген Исхаккы атасы Ибрагим болганды. Ол жашауун терен жарлыкка башлап, арта уа муслийман окууну терен билип, жамауатны арасында уллу хурметликке жетгенди. Аны молла

да кимни сагысанг да, барысы да инсанладыла». Ол бек тызду.

Элдилеги - кыонаккы юй

Исхакк заманында байланы, бийлени араларында да кесине тийишли жер алып эди. Анда да кыара халккыдан жашау болумлары кыйын болуп, хатагга кыалганлагга өкюлюк эте, көп керө палахдан сакылай турганды. Узакк элледен таулула Нальчикке базар этерге өгюз арбала бла келиучу эдиле. Жуууккылары болганла алада кыалса да, болмаганла уа бек апчы эдиле. Аллайлагга деп Исхакк учуз багысы бла кеси ишлеттен кыонакк юйледе кеч жуклап, солуп чыгарга жер бергенди, аланы аш юйде ашатханды.

Кыонакк юйледе тохташханланы өгюзлерин, атларын да ач кыймай эдиле. Кече анда кыалганла, танг алада туруп, базарлыккыларын этип, ингирге арта юйлерине кетгендиле. Исхакк, ала бла ушакк эте, табийгят берген байлыккы кыалай хайырларыгга боллугун ангылатханды.

Киши жеринде

XX өмюрнө 20-чы жыллары. Репрессияланы биринчи суукк тыллыккуну жетди. Халккыга жорекулерин берип, анга бачамалыкк эте келген окуулу, билимли жашла дунядан ажымлы кете башладыла. Тууган жерлерин жарытхан жулдузла - жарыккыландыруучула Абайланы Мисост, битеу юйорюу бла бирге Моллаланы Исхакк, аны кыарындашлары юйорлери бла Ата журтларындан айырыладыла, Нарсанагга, Дербентте, Буйнакска, Бакугга, Тифлисге, Тюркге, андан да узаккылагга кечюп кетедиле.

Исхакк кыайда Бакуда, кыайда Дербентте жашайды. Жюзюм-

Календен-Тепе. Геологла. Жугар бла Моллаланы Исмайыл.

өледи.

Исхаккы андан ары Бакуда жашауу келю бармай, Исмайылны кызычыгын дюгерли ыннасына ашырып, жашчыгын а кыолундан тутуп, аны бла бирге Дербентте тамата жашы Таусолтаннга келип кыалады. Анасы Сибирьден кыайтхынчы, Жамалдинчикни Таусолтаннга аманат этеди. Ол кыайтханлай а, сабийлерин кесине кыяды.

Таусолтаны жангы тюрлю хобустасы

Таусолтан бек окуулу, терен билимли, атасыча, аламат кыураучу болганды. Аны юй бийчеси атама ийген писмоларында былай билдириуле бардыла: «... аны майда 1930 жылда колхозла кыурауну юсю бла Гунибге чакырган эдиле. Ол бла нөгери Гуниб районда «Чок» атлы колхоз кыураган эдиле... Жюзюм бла кегет өсдюрююно мурдорунда биз турган жерде илму-излем институт барды. Мени баш ием Таусолтан анда 50 жыл ишлегенди. Эл мюлк техникумда хар жыл сайын окууп турган лек-

«Кесим тикген кийимлени кёрмючюн кзуаргады муратым»

- Фариза, бу усталыкны нек сайлаганса?

- Не заманда да тигиу бла кюрешген ишни бек жаратханма. Биз юйде тёрт эгеч бла бир кырындыш барбыз. Школдан сора дизайн колледжге барам дегениме да, атам ыразы болган эди. Тиширууга керекли ишди деп. Аны себепли бу окыуу юйно бошаганма.

Суратла ишлегеними, тикгеними устазларым бек жарата эдиле. Окыуу бошай туруб а дипломуму белгили художникни - Руслан Цримвону - башчылыгы бла жазганма. Аны кыоруулаганымда, тынгылы этгенсе буюрулган ишинги деп, махтаган эди. Ызы бла уа колледжге устаз этип алгандыла.

Алай бироздан, Кисловодскга кетерге тюшгени себепли, ишими кыояма. Онбеш жылны да анда жашаганбыз. Энди артка кыйтып, тансык болуп турган усталыгымы кыолга алып, бююнлюкде муну бла тири кюрешеме. Миллетибизни оюуларын да салып, тюрлю- тюрлю, кийимле тигеме. Нек дегенде, эртте замандача, узун чепкенлени кийип турурга кыйынды. Кесибизни миллет хазнабызны уа тас этип кыойсак сыймейме.

- Сен кесинге да, юйдегилеринге да тиге болурса?

- Кыыйным зыраф болмаганлай, адамла аны жаратып, хайырын кёрселе, бек кыууанам. Юйдегиле да тигеме. Кичи кызыбыз тертюнчо класны бошаганында, школ тематикага кёре жыйрыкчык тикген эдим. Сабийле жаратып, тегерегин алып, кырай эдиле. Таматам, тигиу ишге бюсөрөп, муну бла кюреширге сюеди.

Шаханланы Фариза халкыбызны фахмулу кызыларын бириди десек, жангылмазбыз. Ол эрттеден бери тигиу бла кюрешеди. Бююнлюкде аны усталыгын республикада кёпле биледиле. Ресторанлада, больницада ишлегенле аны хунерлигин жаратып кеслерине энчи иш кийимле тикдиредиле. Мени бююнню ушак нёгерим да олду.

- Бу ишде фахмулук, усталыкдан сора да, тёзюмлюк да керек болур? Адам кийим сюеме деп келсе, неден башлайса ишинги?

- Мен сунганнга кёре, тёзюмлюк не ишде да керекди. Атам хар заманда барыгыздан да Фариза тёзюмлюк деучю эди.

Адам юсюне кийим тикдирирге келсе, эм алгга кесими оюуму айтама. Артда аны, кыагытда иш-

Бусагатады жаш тёлю сыйюп кьерча миллет оюула бла кийимле.

леп, кыалай боллугун кёрюзтеме. Ушатса уа, эскизлерин хазырлайма. Кыалай кыумачдан тап боллугун да сайлайбыз.

Кёп келинчикле миллет оюула бла той жыйрыкыла тикдирирге терк-терк келедиле. Барысы да бирча болмача, жангы затла кыошарга да сюеме.

Сёз ючюн, арт заманда хазырлаган жыйрыгым кёп жаны бла энчиди. Жаулугу башлыкча да болады, жайылган да этеди. Башха кийгенде уа, ол бек ариу кёрюнеди.

Алггаракыда «Токио-бар» деген ресторан ачылганды. Анга уа ишге жаралуу кийимле кзуарга керек эди. Оюулармы кёрюзтгенме, аны ушатмай, тюрлендирип башлайдыла. Ахырында кеслери кзуарганы жаратмай, мен айтханга келедиле.

- Мындан ары уа кыалай муратларын бардыла?

- Заказла кёп болганы себепли жетишпей да кыалама. Аны ючюн фахмулу кызыкыяны да алып, ала бла ишлер умутум барды. Хар быллай жумуш бла кюрешгени уа кесини усталыгын, кзуарган модасын кёрюзторге мураты болур деригим келеди. Мени да аллай кёрмюч хазырларга итиниюм уллуду.

ТЕМУКУЛАНЫ АМИНА.

Чилле жаулукълада - сейир-тамаша накъышла

Кыарачай - Черкесни Учкулан элинде кзуаралган энчи кёрмючде кыол бла хазырланган бурунгу жаулукъланы кёрюзтгендиле. Халкы чыгъармачылыкны тамаша экспонатларын Атайланы Ларисаны мода театрыны кызылары сахнада туура этгендиле.

- Жюз бла жыйырма чаклы бир чилледен, жюнден, гетгенден эм мамукдан жарашдырылган жаулукъланы жыйышдыралганбыз. Аланы Кыарачайны уста тишируулары кыол бла тикгендиле, чилле, алтын неда кюмош халыла бла, - дейди Кыарачай халкыны тарыхыны эм маданиятыны халкы музейини таматасы Жанибекланы Солтан.

Кёп экспонатлагга бир ёмюрден артык болады, 150 жылдан атлаганлары да бардыла. Ала барысы да юйорледе тёлуден-тёлуге ётгенлей келедиле.

- Мында байрамлагга, харкюнлюкде кысарга жараганла бардыла. Андан сора да, киеуно юйюне келинни келтирген заманда аны башына атхан энчиле да. Жюнден хазырланган жукъа ариулары асламысында жаш тишируула жюрютгендиле, жылы эмда женгил пух жаулукъланы - абаданракыла, - деп

ангылатады кёрмючю кзуарган.

Алгга хар кыарачайлы кызыны, аны кыолайына кёре, бир нечча жаулугу болганды. Миллет кийимлени сакълауучусу Жанибекланы Айшатны айтыууна кёре, аланы бирлерин инбашлагга атып жюрютгендиле, неда ала пальто орунуна иелерини сыртларын жылтыхандыла, неда беллерине кысыхандыла.

Эм багылыгы гыранча саналганды - чилледе чилле халыла бла тигилген оюулары эм узун чачаклары бла. Даражалыгы кызыны башында аны аггы,

жыл саны жетген тиширууда уа кыарасы кысыылса саналганды. Толусунлай чилле накъышла тюшюп жасалганын уа сау чилле жаулукъ дегендиле. Ол бек багъа турганды, аны ючюн бир нечча ийнек берип болгандыла.

Чилле эм кишмир жаулукъладан сора да, Кыарачайда палтонла (плед) - кёрпе жаулукъла да болгандыла. Аланы эм багылысына жашыл неда кыызгылдым тюрсюнюлюсю, тогю эки жанында да бурула - бурула, шуу- шуу эте турганлары саналганды. Кыарачайлы тиширууно аллай бири окыуна болса

да, аны байгга тергендиле.

- Кыол бла хазырланганлагга энчи айбатлыкыны ат желкеге ушаган узун чачакыла бергендиле. Аллай жаулукъла, уллу ырысхыча, кызыланы бернелерине салынгандыла, - деп белгилейди Жанибек улу.

Жаулугуну тюрлюсюне кёре, тиширууно жамауат арасында жерин билирге бола эсе, аны кысыханына кёре уа - жыл санын. Кызыла бла жаш тишируула аны эки кыанатын да инбашларыны артарына атхандыла, абаданла уа сыртларына жаланда бир кыыйрын жибергендиле, бирисин а башларына чёргендиле. Алай боюнлукъча жаулукуну эм чилле жаулукуну бир кыанатын тишируула барысы да алда кыоноп, бирисин артка атхандыла.

Кёрмючю кыонакълары жаулукълагга тюшген тамаша оюу - накъышлага сейир этип кыаргандыла. Алада уа жарык тюрсюнюлю голле композицияда жомакылы чыпчыкыла эм Учкулан ауузуно тау пейзажларыны жарыкылыгы суратланады.

- Халкыны алгтын маданиятын тиргизирге, жангыртырга тийишлиди, жаш тёлю ата - бабаларыбыз кыалай жашаганларын, кыалай жаулукъла кысыханларын билли ючюн, - деп ономлайды Жанибек улу. - Бусагатадыгы кыызлагга бла жаш тишируулагга кыарасанг, аланы ондан бири жабадыла башларын. Нек жарамайды бу айбатлы гыранчаланы байрам кюнледе кысарга? Аны ючюн кзуарганбыз бу кёрмючю да.

Николай ГРИЩЕНКО.
«Российская газета Неделя»

Топалайчык

Холаланы Джамия. Анга бир жыл бла ол ай болады. Ол Хасанияда жашайды.

Къужур шарт

Айыу НАТО-ну юйрениулерине чырмаганды

НАТО-ну Россейни чеклерине жууукда бардырылган юйрениулеринде Финляндияны аскерчилерине ала турган жерге соргыаны-оргыаны болмай кирген «душман» бла бетден-бетге тюберге тюшгенди. Планнга кере 18 кыралдан 50 кеме, 60 самолет, вертолёт, беспилотник, дуня бла бир аскерчи да кыатышкан юйрениуледе «бир уллу кырал гитчеге чабыуулук этерге» керек эди. «Душман» да, эштада, «уллу кыралны» жанындан келгенди. Финли солдатла «сермеш» аулакылагы чыгарны аллында аузланайык деп турганлай, аскер бөлүмнү тиересине уллу айыу кирип барганды.

Аскерчиле, кьорккуп, грузовикледе бугунгандыла, жаныуар а аланы азыкларын татып кьоргенди. Артада уа хапчуларын да кьармап башлаганды. Сумкаларын артыкыда бек ачуланып чача эди.

-Айыула адамлагы тюберге артык бек сиймеучюдюле, ол а солдатларыбыздан арталлыда кьоркмай айлана эди, -дегенди артада фин бригаданы пресс-секретары.

Алай бла ол бу бош айыу болмагынына, бир тасха билеим деп «уллу кыралдан» «жиберилгенине» ишекликни бютон кючлендиргенди. Жаныуарны ёлтургенди, бугунган жерлеринден чыккыган солдатлагы уа, кьолларын булгап: «Мени чоюнумдан ким ашаганды?!» -дегенден башха амал кьалмаганды.

«Комсомольская правда»

Чариш

Ахча сауга - 100 минг сом
12 июнда Нальчикни ипподромунда Россейни Кюноне аталып чаришле боллукдула. Анда байрамны Бахсан шахарны, Элбрус районну намысларына, жолну узунлугуна, атланы кьумалыкларына кере да тюрлютюрю ахча саугала тохтадырылгандыла. Бек уллу суу уа -100 минг сом.
Чаришле 12:00 сагатта башланадыла.

БИРИНЧИЛИК

Спортчуланы санына кьошулганлай барады

Нальчикде Универсал спорт комплексе «Динамо» - республиканы сабийлерине» деген акцияны чеклеринде худобла сабийлени, жаш адамланы саулуккыла жашу бардырыгыа тюзөтүр, аланы Ата журтхасиймекликлерин кючлер

физкультура сыны сыйлы кьуллукчусу Владимир Миновский алгышлагандыла, алагы мында, башха эришуледе да

бла Москва областыдан да спортчула келгенди. Ол а эришюню бютон бай этгенди.

- Биз бу турнири 2000 жылда бардырып башлаганбыз, ол заманда анга жангыз да республикадан адамла кыатыша эдиле. Бюгюн а ол төрели болганды, тыш регионладан адамла аны ашыгып саклайдыла. Биз да жангы команда кьошууларын бек сюебиз, - дегенди художестволу гимнастикадан СССР-ни спортуну устасы Наталья Короткова.

Алай бла быылгы биричинликке 2006 жылда эм андан сора жыллада тууган 350-ден аслам спортчу кючлерин сынагандыла. Ала энчи эм командалы программалада 20 сауга ючюн эришгенди.

Бизни корр.

жестволу гимнастикадан төрели эришу болганды.

Аланы бу общество жыл сайын спортну юсю

муратда кьурайды, дегенди биригюню регион бөлүмнү башчысы орунбасары Залим Гаданов.

Турнири кьууанчы халда ачылуунда кызыккылары республиканы спорт министрине орунбасары Аналаны Аслан, КьМР-ни спортуну эм

жетишимли болурларын тежегенди.

Художестволу гимнастиканы энчилиги аны хар номери гитче сахна оюннга ушаганындады: ариу макьамла, кийимле, сейирсиндирича акробатика элементле. Быыл бизге ЮФО-дан бла СКФО-дан, Волгограддан

ГРЕК-РИМ ТУТУШУУ

Расулну изиликлерин, жигитлигин да унутмайдыла

Тырнауузуну «Геолог» физкультура-саулуккы кючлеу комплексинде 10-12 июнда Сабанчылары Расулну хурметине грек-рим тутушуудан Битеуроссей эришу бардырыллыкды. Анга кыралны регионларындан эки жюзге жууук гьежөф кыатышырыкды.

Турнир ючюнчю кере кьуралады, аны кьууанчы халда ачылуу 11 июнда 16:00 сагатта боллукду.

Эсгерти: Элбрус районну кьошак билим берген «Специализацияланган сабий-жаш тьлю спорт школу» учреденияны директору

Сабанчылары Саматын жашы Расул 2013 жылда 6 июнда ажымлы ёлгенди. Ол ойнай турган сабийлени юслерине кеси аллына бара турган машинаны тыйып, гитчелени жашауларын саклар ючюн жанын бергенди. Сабанчы уллу грек-рим тутушуудан кьеп спортчуну

хазырлаганды. Аланы араларында кьыралны, дунияны чемпионолары, Олимпиада оюнланы призьрлары да бардыла.

Алиса Тарим,

Элбрус районну администрациясыны пресс-службасыны башчысы.

БИЛДИРИУ

Эришулени программасы кенгди

КьМР-ни Парламентиндеги Жаш тьлю палата КьМР-ни Страйкболдан федерациясы бла бирге 13 июнда «Юность России» стадионда (Нальчик ш., Кешоков атлы ор., 36) ачык аскер-патриот эришулени ахыр кесегин бардырады. Ала 10:00 сагатта башланадыла. Эришуулеге 9-11-чи класслары окуучулары кыатышадыла. Ала кеслерин ГТО-ну мардаларын бериу, Уллу Ата журт урушну бла тууган жерлерини тарыхларын билиу жаны бла эриширикдиле. Андан сора да, жаралыны носилкада кьоркьу-

усуз жерге элте билгенлерин да кьалганларын кьргюзтюрюкдюле.

Аскер-патриот оюнну программасына дагыда страйкбол кероходан, автоматдан, СВД-ан, ПМК-дан илишанлагы ёре сюелип, жатып, тобуккыны да атдырыу, гранаталаны атыу да киредиле.

Эришуле КьМР-ни Парламентиндеги Жаш тьлю палатаны патриот ниетде юйретуу жаны бла комиссиясыны аскерге чакьырылык жаш адамла бла ишлеуно бир кесегидиле.

Сахна

Премьерагы чакьырабыз!

Кьулийланы Кьайсын атлы Малкьар кьырал драма театр Жантуулары Иссаны пьесасына кьере «Киеулюк» деген спектакльни премьерасына чакьырады. Оюн 2016 жылны 17 июнда Шогенцук атлы Кьабарты кьырал драма театры (Шогенцук атлы орам, 2) сахнасында кьргюзтюлюкдю. 19.00 сагатта башланырыкды.

Соруулары болганла бу телефон номерлеге сьлешсинле: 8-938 691-25-39, 44-22-10, 77-34-85.

Газетни кьелир номери 15 июнда чыгарыкды.

Учредитель: Кьабарты-Малкьар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редакторну орунбасары)
ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редакторну орунбасары)
ТОКЬУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь)
МОКЬАЛАНЫ Зукура (культура бөлүмнү таматасы)
ТИКАЛАНЫ Фатима (жамауат-политика бөлүмнү таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин кьоруулау жаны бла Кьабарты-Малкьар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагы КьМР-ни Басма эмда асламлы коммуникация жаны бла кьырал комитетини компьютер службысы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ОО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикте кьере 19.00 сагатта кьол салынады. 20.00 сагатта кьол салынады.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГАРГАНЛА:

Холаланы Марият - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретары орунбасары;
Зезаланы Лида - (1,2,3,4-чю бетле),
Бийчеккуланы Жаннета - (5,6,7,8-чю бетле) - корректорла.

Тиражы 2050 экз. Заказ № 786
Багысы 10 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru